

Vysoké učení technické v Brně
Fakulta výtvarných umění
Kabinet audiovizuálních technologií

UVAŽOVÁNÍ O LIDSKÉM TĚLE, KTERÉ JE TAK
TĚŽKÉ ZÍSKAT
HYBRIDNÍ [UMĚLÁ] AUTOFIKCE

→Teze disertační práce ←

Autor práce MgA. Aleš Čermák
Školitel doc. MgA. Filip Cenek

Brno 2024

Brno University of Technology
Faculty of Fine Arts
Department of Audiovisual Technology

THINKING ABOUT A HUMAN BODY WHICH
IS DIFFICULT TO ACQUIRE
HYBRID [ARTIFICIAL] AUTOFICTION

→ Doctoral Thesis Summary ←

Author MgA. Aleš Čermák
Supervisor doc. MgA. Filip Cenek

Brno 2024

Anotace

V jeskyni není nikdo, kdo by mohl zemřít. Ještě jinak. Nikdo se nikdy nenarodil a nikdo nikdy nezemřel. Z tohoto tvrzení vyplývá otázka, zdali nám toto čistě teoretické tvrzení může pomoci v situaci, ve které se právě teď nacházíme. Jestli tu byl anebo je nějaký svět bez nás, na to si musíme odpovědět na základě přímé ztělesněné zkušenosti. Vycházím z předpokladu, že rozpoznat sebe jakožto člověka může být jeden z nejpodivnějších počinů vůbec. Být pozorný a plně přítomný v prostoru daného média není volba, ale nutnost a také pozitivní důsledek prostředí, do kterého jsme ponořeni. To znamená myšlení do těla jiného světa. V tomto umělecko-výzkumném projektu se primárně zaměřuji na výzkum ztělesněných zkušeností a analýzu více-než-lidských sil a činů v oblasti Atlantického oceánu. Prostřednictvím přímého ztělesnění (ztělesněné a situované praxe) tato práce zkoumá na různých úrovních propustné – prosakující hranice mezi člověkem a přírodou. Popisuji, jak jsou jednotlivé aktivity prožívány smyslovým způsobem a jak jsou tyto přímo ztělesněné znalosti využívány v samotné výzkumné (ztělesněné, performativní, výzkumné a pedagogické) praxi. Rád bych skrze tuto umělecko-výzkumnou práci experimentoval nad rámec analytického a gramatického popisu a rozšířil svůj výzkum směrem k poetickým, estetickým a tvůrčím gestům, která vyjadřují sílu a složitost prvků.

Klíčová slova

hybridní praxe, prostředí, místo, povětrnostní světy, oceán, oceánská gramotnost, performativita, ztělesněná praxe, multi-smyslové metody poznávání, mezidruhové naslouchání, situované vědění, venkovní pedagogika, epistemologie mořské krajiny, ekologie praxe, umělecký výzkum, alternativní akademická praxe

Abstract

There is no one in the cave who can die. Let me put that differently. No one has ever been born and no one has ever died. From this statement, the question arises whether this purely theoretical statement can help us in the situation we are in right now. We have to answer the question of whether there is or has been a world without us on the basis of direct embodied experience. I start from the assumption that recognizing oneself as a person can be one of the strangest acts ever. Being attentive and fully present in the space of a given medium is not a choice but a necessity, as well as a positive consequence of the environment in which we are immersed. This means thinking into the body of another world. In this art-research project, I primarily focus on the research of embodied experience and analysis of more-than-human forces and actions in the Atlantic Ocean. Through direct embodiment (embodied and situated practice), this work explores at various levels the permeable – seeping boundaries between man and nature. I describe how individual activities are experienced in a sensory way and how this directly embodied knowledge is used in the research (embodied, performative, research and pedagogical) practice itself. Through this art-research work, I would like to experiment beyond analytical and grammatical description and expand my research towards poetic, aesthetic and creative gestures that express the power and complexity of the elements.

Keywords

hybrid practice, environment, place, atmospheric worlds, ocean, ocean literacy, performativity, embodied practice, multisensory methods of cognition, interspecies listening, situated knowledge, outdoor pedagogy, seascape epistemology, ecology of practice, artistic research, alternative academic practices

ÚVOD: GENEROVAT SMYSL
ZE VZTAHU

*“He wa’a he moku; he moku he wa’a”
when you are on your canoe you think island,
and when you are on your island you think canoe.¹
Papa Mau Piailung²*

*We don’t have land,
we are the land
We don’t have ocean,
we are the ocean
We don’t have relationship,
we are relationship
Rooted, connected
Fixed yet fluid
Vaai³*

Disertační projekt nabízí souhrn příběhů, záznamů, meditací, zamyšlení, jež vycházejí z mé vlastní (ztělesněné) výzkumné praxe, skrze kterou se snažím nalézat způsoby, jak překonat rozpor mezi teorií a praxí v uměleckém výzkumu. Skrze vlastní umělecko-výzkumnou praxi předkládám a zdůrazňuji význam ztělesněných postupů. Primárně se zaměřuji na výzkum ztělesněných zkušeností a analýzu více-než-lidských sil a činů. Prostřednictvím přímého ztělesnění (ztělesněnou praxí) tato práce ohledává na různých úrovních propustné – prosakující hranice mezi člověkem a přírodou. Popisuji, jak jsou jednotlivé aktivity prožívány smyslovým způsobem a jak jsou tyto přímé ztělesněné znalosti využívány v samotné výzkumné (ztělesněné, performativní, edukační) praxi. Aktivity, skrze něž je umožněno přemýšlet o věcech ve světě jako o neustálém pohybu. Neustálý pohyb také představuje stav – stávání se. Mezi mé důležité spojení, kteří jsou do tohoto procesu přizváni, patří více-než-lidské síly, jako jsou vítr, vzduch, mlha, země, oceán a především místo, ve kterém žiji. Záměrně se nezaměřuji pouze na lidské entity, ale také na zapojení předků, příběhů, oceánů, řek, proudů, údolí, větrů a hvězd, které představují a tvoří neodmyslitelnou součást života

1 Volný překlad: *Náš úspěch, naše selhání, je na nás. Na souši by to nemělo být jiné.*

2 Mau Piailung. Dostupné z: <http://starrigging.blogspot.com/p/mau-piailug.html>

3 Volný překlad: *Nemáme zemi, / my jsme země / Nemáme oceán, / my jsme oceán / Nemáme vztah, / my jsme vztah / Zakořeněný, spojený / Pevný a přesto tekutý; Vaai, Upolu Lumā and Aisake Casimira. 2017. *Relational hermeneutics: Decolonising the mindset and the Pacific itulagi*. Suva: University of the South Pacific and Pacific Theological College.*

a tvoří z mého pohledu určitou komplexitu, kterou nazývám epistemologie mořské krajiny.⁴

Tématem, které se prací prolíná, je tvrzení, že samotné místo⁵ působí jako pedagogická kontaktní zóna a v každém novém kontaktu je vždy přítomná starost o situované znalosti, důraz kladený na vzájemnou závislost a spojení s minulostí, přítomností a budoucností. To tvoří základ rámce společných světů. Umělecká praxe, výzkum a vzdělání se mohou zaměřit na způsoby, jakými jsou naše minulé, současné a budoucí životy propojeny s jinými, neživými entitami, technologiemi, prvky, silami, formami zemského povrchu a tak dále.

Každá nepatrná část této práce znamená ztratit se nebo lépe řečeno nechat se unášet setkáními, která se ne vždy váží na naši (zažitou) pozemskou zkušenost. Pozemské kontexty jsou jen jedním prostředím pro poznávání. Každá nepatrná část této práce je také afektivním ponořením se a snaží se o to, aby se čtenář ocitl hluboko uvnitř úvah a vyprávění, s nimiž se může setkat jen ve velmi malých mikroomkamžicích, a skrze tato mikrosetkání mohl přemýšlet o vodních plochách nebo útvarech jiným způsobem.⁶ Každá nepatrná část této práce je tvůrčí, experimentální, performativní, intimní a poetický proces. Každá stopa, dozvuk, postrašení, každé zamrazení přetrvává a zanechává v tělech pozvání k tomu, aby zůstal spolu s problémy po delší čas a věnoval jim zvýšenou pozornost.

Tento umělecko-výzkumný projekt také zkoumá, jak dochází k tomu, že se člověk (v tomto případě já) stává součástí procesu přeměny na vodní útvar. Neustále dokola, z různých pozic a úhlů pohledu se vracím k uvažování o lidském těle, které je tak těžké získat. Kladu si opakovaně otázku, co se muselo stát, aby se vnitrozemský člověk středního věku tak důvěrně věnoval oceánu. Jaké společenské a ztělesněné procesy jsou v tomto přechodu uzákoněny? A jak to všechno přispívá k tomu, abych pochopil, kdo jsem?⁷

Byl bych velice rád, kdyby živé příklady této umělecko-výzkumné práce vytvořily potenciál pro to, oprostít se od

4 Epistemologie mořské krajiny není v této souvislosti chápána jako kritika a porozumění oceánům nebo jiným mořsko-vodním prostředím, ale také zahrnuje množství událostí a myšlenek, které jsou uspořádány a formovány podle toho, jak se pohybují a vzájemně ovlivňují. Zdůrazňují uznání naší vlastní perspektivy, způsobů vnímání a umístění v dynamickém, neustále se pohybujícím rozhraní. Mnohonásobné oceánské transformace jsou vnímány a zkoumány na mnoha úrovních a mnoha různými způsoby (oceánská gramotnost, divoké plavání, oceánské pádlování, freediving, výzkumný rezidenční program probíhající na plachetnici, workshopy, psaní a další), z nichž každý mobilizuje specifické znalosti a odkazuje na různé koncepční rámce, různé představy, nástroje a prostředky. Epistemologie mořské krajiny zkoumá, jak rozmanité jsou reprezentační postupy, které tvoří svět, a snaží se je neustále prohlubovat. Domnívám se, že tento koncept je cenný i mimo doslovné místo, tzn. oceánské prostředí (dostupné z: <https://swa.abhpp.org/about-us/>).

5 V mém případě se jedná o ostrov Pico (Ilha do Pico), nacházející se v autonomním souostroví Azory. Toto místo se stalo mým výzkumným prostředím a také domovem.

6 Myšlení v oceánské nebo jiném mořsko-vodním prostředí by se mohlo vyvíjet úplně jinak. Text je více rozveden v části práce pojmenované *Pozemské předsudky*.

7 Text je více rozveden v části práce pojmenované *Vlhká etnografie*.

známých a normativních způsobů vytváření znalostí. Každá část této práce nabízí čtenáři způsoby a prostředky, jak se vypořádat skrze vlastní ztělesněnou praxi s uměleckým výzkumem a odlišnými druhy vyprávění, a co to může znamenat pro jejich vlastní praxi. Každá nepatrná část této práce je o živé praxi – živých činech a také o tom, co tyto živé činy dělají nebo mohou dělat.

Neexistuje žádný nebo nový čas (teorie, metoda, okolnosti, kontext), který by nebyl vždy již zapleten s minulým dědictvím a budoucími možnostmi. Dokonce i naše úmyslné odchýlení se od konkrétních způsobů myšlení a dělání (praktikování) uměleckého výzkumu zůstává spojeno s tím, čemu se snažíme vzdorovat, a neustále se ocitáme v potenciálně nerovnoměrném dialogu s původními (indigenními) a neevropskými ontologiemi, které byly umlčeny týmiž dominantními výzkumnými paradigmaty. Ve své praxi, ale také v této práci se snažím velice jemně a co možná nejdynamičtěji a přirozeně přemýšlet o ontologickém přehodnocení časoprostoru⁸ a pokusit se myslet spolu s původními kosmologiemi.⁹

Převážná část této umělecko-výzkumné práce je výsledkem mé ztělesněné praxe (přímé zkušenosti), která se spíše snaží teoretického uvažování a konceptualizování pracovních postupů postupně zbavovat, nežli je znovu produkovat. Cílem práce je podnítit čtenářův zájem zkoumat své vlastní schopnosti ve své vlastní umělecko-výzkumné anebo jiné praxi a dál je rozvíjet.¹⁰ Cítím potřebu dbát a neustále zdůrazňovat pochopení světa prostřednictvím vzájemně provázaných vztahů, včetně neoddělitelnosti bytí, myšlení a etiky, které Karen Barad předkládá jako onto-eticko-epistemologické (onto-ethico-epistemology). Tato subtilní linie, toto vlákno se stává přirozenou a neodmyslitelnou

8 Za pomoci Karen Barad, *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning* (Durham, NC: Duke University Press, 2007); Claire Colebrook, „Stratigraphic Time, Women’s Time“ (*Australian Feminist Studies* 24, no. 59 [2009]: 11–16); Elizabeth Grosz, *The Nick of Time: Politics, Evolution, and the Untimely* (Durham, NC: Duke University Press, 2004); E. Grosz, *Time: Feminism, Nature, Power* (Durham, NC: Duke University Press, 2005); E. Grosz, „The Untimeliness of Feminist Theory“ (*Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 18, no. 1 [2010]: 48–51); Donna Haraway, *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene* (Durham, NC: Duke University Press, 2016); María Puig de la Bellacasa, *Matters of Care in Technoscience: Speculative Ethics in More Than Human Worlds* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 2017).

9 Tento výčet není v žádném případě vyčerpávající, ale pro příklad uvedu seznam domorodých učenců, kteří popisují prostřednictvím svých příběhů domorodé chápání času. Heather Davis and Zoe Todd, „On the Importance of a Date, Or, Decolonizing the Anthropocene“ (*ACME: An International Journal for Critical Geographies* 16, no. 4 [2017]: 761–780); Robin Wall Kimmerer, *Braiding Sweetgrass: Indigenous Wisdom, Scientific Knowledge, and the Teaching of Plants* (Minneapolis, MN: Milkweed Editions, 2013); R. Wall Kimmerer, *Gathering Moss: A Natural and Cultural History of Mosses* (Corvallis, OR: OSU Press, 2003); Leanne Betasamosake Simpson, *Dancing on Our Turtle’s Back: Stories of Nishnaabeg Re-creation, Resurgence, and a New Emergence* (Winnipeg, MB: Arbeiter Ring, 2011); L. Betasamosake Simpson, „Land as Pedagogy: Nishnaabeg Intelligence and Rebellious Transformation“ (*Decolonization: Indigeneity, Education, and Society* 3, no. 3 [2014]: 1–25); Vanessa Watts, „Indigenous Place-thought and Agency Amongst Humans and Non-humans (First Woman and Sky Woman Go on a World Tour!)“ (*Decolonization: Indigeneity, Education, and Society* 2, no. 1 [2013]: 20–34); viz také Jessica Gerrard, Sophie Rudolph, and Arathi Sriprakash, „The Politics of Post-qualitative Inquiry: History and Power“ (*Qualitative Inquiry* 23, no. 5 [2017]: 384–394).

10 Podstatou je nejen „to“, ale také „jak“. Jak to udělat nebo vědět, jak to udělat, abychom se mohli alespoň částečně orientovat v proměnlivém terénu. Pozn. autora.

součástí tohoto ztělesněného vyprávění, stejně tak, jako je pochopení faktu, že ono „nové“ hledisko je pro původní (indigenní) vědění stěžejní již po tisíciletí.¹¹

Způsob umělecko-výzkumné a pedagogické práce záměrně umísťuji do živých společných světů, kde svou pozici výzkumníka chápu spíše jako někoho, kdo se učí naslouchat tak, že je přímo zapuštěn – vnořen do propletené pavučiny živých světů, které naslouchám takovým způsobem, abych se s nimi mohl učit. Podobně jako počasí, které neustále dělá a předělává místa. Reaguje na trvalejší rysy místa a vyznačuje nejen prostorové rysy, ale i časové rozměry lidského prožitku (konkrétního místa). Stejně jako všechny vjemy jsou i vjemy počasí performativní a reflexivní v tom smyslu, že jsou vytvářeny, uzákoněny a vzájemně propojeny v kombinaci s emocemi, s myšlením a pamětí.

Jedná se o metody, které jsou koncipované tak, aby sahaly nad rámec tradičních výzkumných nástrojů,¹² jejich cílem je nalézt lidskou zkušenost prostřednictvím toho, co je (znovu)řeceno a (znovu)viděno. Výsledkem tohoto přístupu je experimentování s metodami, které jsou vnímavé – pozorné ke smyslovým, afektivním, historickým přítomnostem. Pohybují se na mlhavých hranicích, kde se metody výzkumu proplétají a vzájemně prostupují a kde teorie není přinášena a rigidně aplikována do výzkumu, ale žije v něm v příbuzenském vztahu, jako fluidní proces.

Důraz na umělecký výzkum založený na praxi také neznamená, že upřednostňujeme praktické znalosti před teoretickými. Spíše uzákoňuje neoddělitelné propletení teorie a praxe, poznání a jednání, myšlení a konání. Myšlení se uskutečňuje skrze jednání, je performativní, ztělesněné, je intimní a poetické a je vyprávěno prostřednictvím (osobních) příběhů.

„Záleží na tom, které příběhy vyprávíme. Jsem velkou zastánkyní lyrické teorie,“ pronesla při nedávné přednášce „Towards a common heritage for allkind“ odbornice na oceánské právo a kulturní teoretička Susan Reid.¹³ Domnívám se, že je přímo nutné do umělecko-výzkumné praxe zapojit také slova a další setkání a praktiky, které nám umožňují vynalézat kreativnější způsoby pro to, abychom mohli pracovat, zacházet, zpracovávat a spojovat se s komplexními tématy. Lyrická teorie je nápaditá. Rozvolňuje a zneklidňuje způsoby, jakými se běžně vědomosti produkují.

11 Feministická pedagožka Kim TallBear, pocházející z kmene Sisseton-Wahpeton Oyate z Jižní Dakoty, poznamenává: „Nyní, když se teoretici v řadě oborů snaží tyto [humanistické] hierarchie rozebrat, měli bychom mít na paměti, že ne každý potřebuje vyvolat nový analytický rámec nebo potřebuje obnovit závazek k „platnosti [tak zvaných] věcí.“

12 Viz poznámku č. 4. Epistemologie mořské krajiny.

13 „Session 1. Prologue: Towards a common heritage for allkind.“ *TBA21-Academy*. Dostupné z: https://youtu.be/I8I8IRJYMjM?si=6aK4vdIoWmeU_Xvr & t=4773

Uvažování o lidském těle, které je tak těžké
získat: Hybridní [umělá] autofikce

*Uvnitř nás je
tekutá pavučina,
tvorící naše vztahy.*

*Stejně jako voda,
která není nikdy čistá,
je vždy směsí
– a mění se každou novou interakcí.¹⁴*

Jak respektovat hranice toho, co je čitelné a co ne? Domnívám se, že vydat se hledat odpověď na tuto otázku by mohlo být užitečné. Každé tělo ovlivňuje atmosféru kolem sebe. Možná ve skutečnosti způsob, jakým hledáme odpovědi na naše otázky, nemusí fungovat pro naše specifická těla nebo nervový systém anebo specifické příběhy, které si v sobě neseme. Snažím se říci, že ne všichni posloucháme z určitého místa, a to, jak mluvíme o místě a našich vztazích k němu, závisí také na tom, kdo jsme a jaké odkazy si s sebou neseme. Proto, když se snažíme mobilizovat nějaké místo, zemi, vodu, atmosféry a další více-než-lidské bytosti a příběhy v našich dějinách, musíme mít na paměti všechny vztahy a vzájemné povinnosti, na které se odvoláváme.¹⁵ Bereme-li vážně vztahovost světa a sebe sama, jak bychom mohli postupovat? Souběžnost smyslů je klíčem k této interpretaci.

Oceán je učení pohybem směrem k dříve neznámým způsobům myšlení a bytí ve světě. Je náročným procesem, který zahrnuje zbavení se a vypuštění části svého já.¹⁶ Pohyblivé, tekuté, fluidní, plynulé, přechodné, vznikající, smyslové praxe v něm působí uvolněněji a zdá se, že lépe reflektují proces učení nežli pevnější pojmy místa a identity (vtělené do podstatných jmen). Kromě toho, že se do zorného pole dostává habitus jako směr ztělesněného, instinktivního a nepromyšleného a dosud neprobádaného.^{17 18}

14 Sea-Water Amplification (SWA): Wild-Wet-Workshop

15 Analýza toho, jak v domorodých kosmologiích v Severní Americe promyšleně zapojit lidskou zodpovědnost k více-než-lidským bytostem, viz V. Watts, „Indigenous Place-Thought“, 27–28; Reo „Inawendiwin and Relational Accountability“, 70–72.

16 Oceán nás nutí každým ponořením neustále uvažovat o lidském těle, které je tak těžké získat. O lidském těle, které je v neustálém a nepřetržitém procesu stávání se.

17 Text je více rozveden v části práce pojmenované *Setkání v oceánském prostoru*.

18 Praktické výstupy se volně prolínají celou strukturou disertační práce. Jejich výčet je uveden v závěrečné kapitole disertační práce s názvem *Seznam vlastních prací vztahujících se k tématu disertační práce*.

NA ZÁVĚR: SPLYNOUT SE SVĚTEM

§454 Tento umělecko-výzkumný projekt se převážně zaměřuje na vnoření se do atmosféry oceánu nebo jiného mořsko-vodního prostředí. Zkoumá způsoby, jakými lze využít ztělesněné, afektivní metodiky v prostředí oceánu nebo v jeho blízkosti.

Plavání v oceánu vnímám jako efektivní způsob, jak myslet spolu s oceány, který otevírá nové představy o možnostech, jak spolu vytvářet nové epistemologické nástroje. (deníkový záznam)

§454 Oceány jsou propleteny s lidskou minulostí a budoucností, která vypovídá zejména o koloniálních, patriarchálních genealogiích a vlivu lidí na sebe sama, na jiné druhy a planetu. Jako pohybující se vodní plochy jsou oceány spjaty s lidskými a více-než-lidskými-příběhy napříč prostorem. Oceány ale také nabízejí nové techniky a způsoby, jak přemýšlet o čemkoliv, co je nějakým způsobem jiné.¹⁹⁴

Sea-Water Amplification (SWA)¹⁹⁵ Myšlení s oceánem a skrze něj jako forma situovaného vědění

§454 Vzdělávací a výzkumný environment Sea-Water Amplification (SWA), který vznikl v průběhu práce na tomto umělecko-výzkumném projektu, se stále více zapojuje do neutřelých, tvůrčích a experimentálních způsobů, jak vytvářet poznatky jinak, což vybízí k situovaným, ztělesněným, afektivním metodikám.¹⁹⁶ Jsme si hluboce vědomi toho, že naše opakované vnoření se do oceánů a také myšlení s oceány nebo o oceánech jsou formovány politickými kontexty všemožných privilegií. S ohledem na tento kontext skrze tento umělecko-výzkumný projekt navrhuje me způsoby, jakými můžeme rozvíjet výzkum a vzbuzovat vědomí a angažovanost v transdisciplinárních otázkách. Uvažujeme o plavání a dalších aktivitách v oceánech v rozmanitých (geopolitických) souvislostech, které mohou vést k úvahám a přehodnocení samotné logiky přístupu v oblasti akademického nebo

194 Například jak se zrodila koloniální historie díky pohybu otroků a námezdních dělníků po celém světě.

195 Sea-Water Amplification (SWA) je hybridní environment pro vzdělání a výzkum, který v malém transdisciplinárním teamu rozvíjí ztělesněné, multisenzorické metody poznávání a mezidruhovou komunikaci a ve vztahu k venkovní pedagogice a epistemologii mořské krajiny se zaměřením na Atlantický oceán. Epistemologie mořského prostředí v tomto projektu není jen kritikou znalostí oceánu nebo jiného mořsko-vodního prostředí, ale zahrnuje také množství událostí a myšlenek, které jsou organizovány podle toho, jak se pohybují a vzájemně ovlivňují, a klade důraz na rozpoznání naší vlastní perspektivy, způsobu vnímání a místa v dynamickém, neustále se pohybujícím rozhraní. Dostupné z: <https://swa.abhpp.org/about-us/>

196 Ty především narušují představu antropocentrické individualizované subjektivity.

uměleckého výzkumu anebo jiné formy pedagogiky.¹⁹⁷ Prostřednictvím SWA se snažíme tyto mezery zaplnit pomocí zkoumání toho, jak by mohlo být ponoření se, nebo obecně pobyt ve vodním prostředí (nebo jiném médiu), využito pro tvorbu epistemologických nástrojů.

§454 Co se můžeme naučit z vody? Jak by mohlo spojení s vodou ovlivnit naši politiku, naše každodenní žití, naše já? Díky naší vlastní angažovanosti a našemu vlastnímu ztělesněnému vnoření si jsme vědomi toho, jak je plavání, zejména v oceánu, silnou metodikou pro tvorbu epistemologických nástrojů nebo obecně znalostí. Noříme se do vlastního disciplinárního terénu. Nezbýváme se pouze myšlením na moře a oceány jako na předmět výzkumu, ale jako na prostor, nástroj a médium k přemýšlení, které vede k rozšíření znalostí oceánů prostřednictvím jiného typu znalostí.

§454 Přemýšlení s oceánem odcizuje pozemsky působící způsoby teoretizování a myšlení, na které jsme si doposud zvykli. Stále častěji využíváme různé formy ponoření tak, abychom lépe uplatnili „metodologii setkávání“,¹⁹⁸ protože jsme schopni lépe pozorovat a přemýšlet s různými druhy, stejně jako používat afektivní a jiné multisenzorické zážitky z pohybu v oceánu a jeho proměnlivých náladách. Tyto metodologie nejsou statické, jednotné a ani jinak strukturované, ale neustále se mění, jsou stejně plynulé jako naše plavání a další aktivity.

§454 Klíčovou součástí této umělecko-výzkumné práce je zpochybnění a vyvrácení představy toho, co se považuje za autoritativní, dominantní vědění. V naší praxi uvažujeme také o plavání jako o pomalé pedagogice, která zahrnuje pomalost nebo plynulost právě kvůli tomu, abychom si uvědomili důležitost samotného poznání. Pomalá pedagogika¹⁹⁹ je jedním ze způsobů, který narušuje dualismus tím, že se zabývá alternativními a etickými způsoby bytí, stávání se, konání a vědění. Zdůrazňuje vlastnosti, jako je rozeznávání, hloubka, touha, zvědavost, udržování a vytváření smysluplných spojení s ostatními, ať už lidmi nebo více-než-lidmi, a s prostředím. Plavání vnímáme jako jednu

197 V průběhu psaní této práce bylo publikováno několik textů, které se primárně věnovaly vývoji nových pedagogických nástrojů a epistemologií. Viz pozn. pod č. 23, 28, 131.

198 Aleš Čermák. Kin Study: Water Script Sensuous Knowledge (Work in progress text). *Sea-Water Amplification* [on-line], 2023. Dostupné na: <https://swa.abhpp.org/projekt/case-study-methodology-of-encounter/>

199 Záměrně v naší praxi využíváme pomalé metody poznávání, jako je již zmíněná Pomalá pedagogika. Na základě těchto metod lze odhalit neočekávané spojení nebo záležitosti, které by se za normálních okolností daly snadno přehlédnout.

z takových potenciálních metodik nebo epistemologických nástrojů, které mohou zpochybnit anebo narušit současné normativní antropocentrické myšlení v oblasti vzdělávání, a otevřít tak příležitost pro další pedagogické postupy a aktivity.

§454 Navrhujeme tedy řadu výzkumných, pedagogických možností, které vycházejí především ze samotné ztělesněné praxe, jako například praxe plavání v oceánu (nebo oceánech vzduchu), která může velice výrazně promlouvat k dekoloniálnímu a feministickému aspektu vzdělávání. Jedná se o způsob myšlení v pohybu, jenž dovoluje samotnou myšlenku procítit a uvést ji v činnost. Zde se vytváří potenciál a možnost, jak „se stávat“, aniž bychom předem věděli, co by se mohlo stát.

§454 Vnoření do oceánu nebo do jiného mořsko-vodního prostředí jako feministický a ekologický způsob vzdělávání a přemýšlení o vzájemné provázanosti současných planetárních, ekologických a sociálních výzev.

Kartografie napříč staletími

§454 Oceány a další vodní plochy jsou silně politické, neboť prostory, v nichž dochází ke kolonialismu, vyvlastňování, otroctví a dalším novějším formám vykořisťování (pracovních sil), jsou stejně globálně, tak i lokálně zapleteny do současných mocenských vztahů a privilegií. Plavání v oceánu a další aktivity pravděpodobně vytváří povědomí a otevírá alternativní a rozmanité druhy vyprávění a příběhy o dějinách, jak místních, tak národních, které formují naši budoucnost a skrze naše ponoření do tohoto média nám umožňují těmito (fluidními) útvary postupovat.

§454 V tomto ohledu jsou oceány, moře, řeky, jezera a vody propleteny s historickými, kritickými a uměleckými pracemi, vynořují se jako jakési kartografie lidských cest napříč staletími. Tento rámec nám umožňuje posunout se za binární a jednolitě pojetí minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Měli bychom ocenit narušení prostoru a času, vidět, cítit a poznat bezpráví a násilnosti, tak jak jsou vetkány a propleteny s místy, kterými se běžně pohybujeme, procházíme, plaveme nebo se do nich nějakým jiným způsobem noříme.

§454 Dějiny zasahují a prosakují do současnosti a výrazně odrážejí a formují současné představy prostoru a místa.²⁰⁰

Plavání na určitých místech (nebo určitými místy) je eticko-politickou praxí. (deníkový záznam)

Difraktivní plavání

§454 Difraktivní plavání, jako další umělecko-výzkumná praxe, umožňuje ztělesněné a afektivní vzdělávání, které vybízí k poznání a poznávání dějin poroby a násilí.

*Těším se na to,
až zažiju tu možnost znovu se ponořit,
podívat se na oceán jinýma
a známýma očima.*

*Přitom budu myslet na mořské síť,
rybářské lodě a lidi,
kteří stále bojují o živobytí.*

*Vzpomenu si taky,
jak jsem se vznášela na hladině,
abych zachránila jednoho chlapce,
který se málem utopil
anebo na toho,
kterého jsem zachránit nemohla,
– toho pohltila temná hlubina oceánu.*

*Pokaždé, když se ponořím,
tak vždycky budu cítit jeho
studený stisk.*

A kdo zachrání mě?

*Když se mě zeptají na mé zkušenosti –
tak zalžu –*

*a řeknu jim,
co chtějí slyšet.*

*Řeknu jim,
jak jsem prožívala tohle plavání.*

*Budu cítit zášť vůči místům,
která nebyla pro lidi,
jako jsem já.*

*Když se znovu ponořím –
uslyším pláč těch v oceánu,
kteří sem přišli,
ale nikdy se sem nedostali?*

*Ty duše,
které na nás volají
ze dna oceánu.²⁰¹*

§454 Ať už je subjektivní historické vyprávění jakékoliv, přemýšlení s oceánem může člověka nasměrovat k tomu, aby se více zajímal o místa, kde plave, hledal historické a paměťové stopy, a co je důležité, aby se věnoval samotné praxi a všímavosti.²⁰²

Oceán se stává zrcadlem

*Slova se začínají pohybovat,
jako tekutina proudící
do a z mých úst a uší.*

*Fyzický prožitek se přeměnil
na vědomý pocit podobný emoci.*

Naslouchání oceánu jako způsobu, tvorbě a produkci znalostí.
(deníkový záznam)

Být tam, kde nás lidé neplánovali

§454 Záleží na tom, abychom si uvědomili svou odpovědnost a schopnost reagovat na to, co již existuje, protože to má hluboký dopad na veškerou živou i neživou hmotu a také na to, jak se budeme nadále angažovat ve světě.

§454 Jedním ze způsobů je věnovat pozornost tomuto vyprávění²⁰³ a pokusit se myslet s ním, protože spojení s tímto světem otevírá nápadité prostory a vytváří spojení se světem a snaží se

201 SWA: Wild-Wet-Workshop

202 SWA: Wild-Wet-Workshop

203 Myšleno umělecko-výzkumnému projektu, který tvoří zároveň tuto disertační práci.

ho popisovat a teoretizovat alternativními ztělesněnými způsoby.²⁰⁴ Další ze způsobů, které se nám nabízí, je zůstat v rozbouřených vodách a trápit se při každém ponoření, a tím zpochybňovat způsoby, jimiž definujeme lidské a více-než-lidské, a tím pootevřít nové prostory hmotného a afektivního světa. To je z mého pohledu hlavním cílem této umělecko-výzkumné práce, protože ona kritická ztělesněná praxe, kterou se po celou dobu snažím z různých pohledů osahat, popsat a nahlížet, vede k narušení akademického pohledu. Vytváří pole pro performativitu (v tom nejuniverzálnějším smyslu), protože je vždy obsažena v samotném procesu stávání se, a tím nám umožňuje volit a produkovat alternativní způsoby, metody a epistemologické nástroje poznání pro to, co už víme, ale nevíme, jak na to. Účast na tomto znamená mnohem více než jen hluboké naslouchání, i když naslouchání hraje důležitou roli. Navštěvovat znamená naslouchat, cítit a jednat, porozumět si jinak, starat se a reagovat. Právě toto sebeporozumění musí subjekt nejprve hluboce integrovat, než začne jednoduše oslavovat samotnou praxi nebo naslouchání jako osvobozující akt. To je obzvláště naléhavé pro ten druh praxe a výzkumu, který se zabývá eskalací ekologických krizí.²⁰⁵

§454 Závazek k příbuznosti, jak píše trawlulwuyská geografka Lauren Tynan,²⁰⁶ není „novou metaforou“, kterou je třeba sklízet za akademický zisk, ale praxí spojenou s povinnostmi k příbuzným a vlasti. Tím, že budeme pozorní ke všemu kolem nás, ke zvukům a světům, které je vytvářejí, můžeme se naučit přerušit obvyklé způsoby uvažování a důvěřovat intimním vibracím.

§454 A když se zeptáte, jak se to pozná? Tak odpovím, jak dýcháš, jak se pohybuješ, skrze svůj dech, nech svůj obličej, aby tě učil. Seběmenší vibrace tě nakrmí, to je opravdová citlivá technologie. A když se znovu zeptáš, mohli bychom to nějak studovat? Odpovím ti, co kdybych byl tak zběhlý v tom, co znamená pohyb mých vlasů, že bych rozpoznal ten nepatrný rozdíl mezi ano a ne? Mezi zůstat a odejít? Co když tě poznám podle pohybů, které v tobě cítím, skrze husí kůži, podle toho, jak se mi zjeví vlasy a pozdraví tě nebo se uklidní? Všude kolem mé kůže jsou vibrace a mé vlasy se jí dotýkají, což vypovídá o něčem, co obvykle

204 Tyto způsoby lze považovat za legitimní epistemologické nástroje poznání, které jsou schopny produkovat specifický druh poznání, který je schopen jít daleko za rámec běžného akademického přístupu a uvažování.

205 Zapomíná se však na to, že tato tvrzení jsou často založena na evropských ideálech, které univerzalizují, co znamená vnímat, naslouchat a obývat tělo i tělo oceánu, a jako takové jsou samotné metody, o nichž se tvrdí, že mají situovat a spojovat, vyvráceny jejich vlastní až epistemologickou separací.

206 Tynan, L. What is relationality? Indigenous knowledge, practices and responsibilities with kin. *Cultural Geographies* 28(4), 597–610. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/14744740211029287>

ignoruji. Ale co kdybych si vzpomněl, že moje živobytí závisí na tom, co je tady v té špíně, přes kterou nevidím? Tady v hloubce, kde musím najít, co je skryto? Tady na tvé kůži, kde na mě čeká každá zpráva?

*Stejná látka, která přenáší
hlas nebo vůně,
hudbu nebo emoce.*



Alaimo, S. *Bodily Natures: Science, Environment, and the Material Self*. Indianapolis: Indiana University Press, 2010.

Alaimo, S. States of Suspension: Trans-Corporeality at Sea [on-line]. *Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*, 2012. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/275386802_States_of_Suspension_Trans-corporeality_at_Sea.

Allen-Collinson, J. Weather work: Embodiment and weather learning in a national outdoor exercise programme. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 2018. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/2159676X.2017.1360382>.

Allen-Collinson, J., Leledaki, A. Sensing the outdoors: A visual and haptic phenomenology of outdoor exercise embodiment. *Leisure Studies*, 2015. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/02614367.2014.923499>.

Anderson, J. Merging with the medium? Knowing the place of the surfed wave [on-line]. *Environment and Planning D Society and Space*, 2014. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/275197210_Relational_Places_The_Surfed_Wave_as_Assemblage_and_Convergence.

Anderson, J. The aquatic as elemental excess. *Dialogues in Human Geography*, 2019. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2043820619878566>.

Anderson, J., Davies, A., Peters, K., Steinberg, P. *The Routledge Handbook of Ocean Space*. London: Routledge, 2022.

Appleby, R., Pennycook, A. Swimming with sharks, ecological feminism and posthuman language politics [on-line]. *Critical Inquiry in Language Studies*, 2017. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/313814783_Swimming_with_Sharks_Ecological_Feminism_and_Posthuman_Language_Politics.

Aranda, K., Dannreuther, C., Denton, H. Researching at sea: Exploring the 'swim-along' interview method. *Health & Place*, 2021. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33296797/>.

Athena E. The Fukushima Surf Revival [on-line]. *SBNATION*, 2022. Dostupné z: <https://www.sbnation.com/2020/3/11/21166978/fukushima-surfing-tsunami-nuclear-disaster-anniversary>.

Barad, K. *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Durham: Duke University Press, 2007.

Barad, K. On touching: The inhuman that therefore I am [on-line]. *Differences: A Journal of Feminist Cultural Studies*, 2012. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/275445550_On_Touching—The_Inhuman_That_Therefore_I_Am.

Bolender, K. Chao, S., Kirksey, E. *The Promise of Multispecies Justice*. Durham: Duke University Press, 2022.

Bondi, L. Understanding feelings: Engaging with unconscious communication and embodied knowledge. *Emotio0* [on-line]. *Space and Society*, 2014. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/260314364_Understanding_feelings_Engaging_with_unconscious_communication_and_embodied_knowledge.

Boon, S., Butler, L., Jefferies, D. *Autoethnography and Feminist Theory at the Water's Edge: Unsettled Islands*. Cham: Palgrave Macmillan, 2018.

Booth, D. Nature sports: Ontology, embodied being, politics. *Annals of Leisure Research*, 2018. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/327761161_Nature_sports_ontology_embodied_being_politics.

Bozalek, V. Slow scholarship in writing retreats: A diffractive methodology for response-able pedagogies [on-line]. *South African Journal of Higher Education*, 2017. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/316469659_Slow_scholarship_in_writing_retreats_A_diffractive_methodology_for_response-able_pedagogies.

Bozalek, V., Braidotti, R., Shefer, T., Zembylas, M., *Socially Just Pedagogies in Higher Education: Critical Posthumanist and New Feminist Materialist Perspectives*. London: Bloomsbury, 2018.

Braverman, I. *Law of the Sea, Interdisciplinary Currents* [on-line]. London: Routledge, 2023. Dostupné z: https://www.taylorfrancis.com/books/oa-edit/10.4324/9781003205173/laws-sea-irus-braverman?_gl=1*f62kvb*_ga*MTM3NTk1MDc-4MC4xNzEyMDcxNjc*_ga_0HYE8YGOM6*MTcxMjA3M-TY3MS4xLjEuMTcxMjA3MjIyNy4wLjAuMA.*_gcl_au*MTE-ONjA1ODA3MS4xNzEyMDcxNjcw.

Britton, E., Foley, R. Sensing water: Uncovering health and well-being in the sea and surf. *Journal of Sport and Social Issues*, 2021. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0193723520928597>.

Brown, D., Ford, N. *Surfing and social theory. Experience, embodiment and narrative of the dream glide*. London: Routledge, 2006.

Brown, M., Peters, K. *Living with the Sea: Knowledge, Awareness and Action*. London: Routledge, 2019.

Carpenter, JR. *An Ocean of Static* [on-line]. London: Penned in the Margins, 2018. Dostupné z: https://www.pennedinthemargins.co.uk/downloads/samples/9781908058461_sample.pdf.

Collins, D., Kearns, R. 2007. *Ambiguous landscapes: sun, risk and recreation on New Zealand beaches* [on-line]. Therapeutic Landscapes. Ashgate Publishing Ltd, Surrey, 2007. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/345523069_Ambiguous_Landscapes_Sun_Risk_and_Recreation_on_New_Zealand_Beaches.

Conde, M., Mondré, A., Peters, K., Steinberg, P. Mining questions of 'what' and 'who': deepening discussions of the seabed for future policy and governance [on-line]. *Maritime Studies*, 2022. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40152-022-00273-2>.

Cousteau, Y. J. *Svět ticha*. Praha: Mladá fronta: Nakladatelství Československého svazu mládeže, 1956.

Cruikshank, J. *Do glaciers listen?: Local knowledge, colonial encounters, and social imagination*. Vancouver: UBC Press, 2005.

Čermák, A. *Kin Study: Water Script Sensuous Knowledge (Work in progress text)* [on-line]. Publikováno na webu Sea-Water Amplification, 2023. Dostupné z: <https://swa.abhpp.org/projekt/case-study-methodology-of-encounter/>.

Čermák, A. Pedagogika pro rozšířené-mezidruhové naslouchání [on-line]. *Envigogika: Charles University E-journal for Environmental Education*, 2023. Dostupné z: <https://www.envigogika.cuni.cz/index.php/Envigogika/article/view/664/911>.

Davidson, J., Milligan, Ch. Embodying emotion sensing space: Introducing emotional geographies [on-line]. *Social and Cultural Geography*, 2004. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/249005951_Embodying_Emotion_Sensing_Space_Introducing_Emotional_Geographies.

Da Cunha, D. *The Invention of Rivers: Alexander's Eye and Ganga's Descent*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2018.

Davis, H., Todd, Z. On the Importance of a Date, Or Decolonizing the Anthropocene [on-line]. *ACME: An International Journal for Critical Geographies*, 2017. Dostupné z: <https://acme-journal.org/index.php/acme/article/view/1539/1303>.

Duff, C. *On Celtic Tides: One Man's Journey around Ireland by Sea Kayak*. New York: St Martin's Press, 1999.

Duncan, I. The Meteorological Occult: Submergences in the Venetian Fog [on-line]. *Lagoonscapes. The Venice Journal of Environmental Humanities*, 2021. Dostupné z: https://edizionicafoscari.unive.it/media/pdf/article/the-venice-journal-of-environmental-humanities/2021/1/art-10.30687-LGSP--2021-01-005_PqTR5K6.pdf.

Edensor, T. Reconnecting with darkness: Gloomy landscapes, lightless places [on-line]. *Social and Cultural Geography*, 2013. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/263594481_Reconnecting_with_darkness_Gloomy_landscapes_lightless_places.

Edwards, C. The ocean in (planetary) excess. *Dialogues in Human Geography*, 2019. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2043820619878568>.

Emerald, E., lisahunter. Sensory narratives: Capturing embodiment in narratives of movement, sport, leisure and health. *Sport, Education and Society*, 2016. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13573322.2015.1065244>.

Erueti, B., Palmer, F. R. Te whariki tuakiri (the identity mat): Maori elite athletes and the expression of ethno-cultural identity in global sport [on-line]. *Sport in Society*, 2014. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/285903575_Te_Whariki_Tuakiri_the_identity_mat_Maori_elite_athletes_and_the_expression_of_ethno-cultural_identity_in_global_sport.

Evans, Jeff. Reawakened: *Traditional Navigators of Te Moana-nui-a-Kiwa*. UH Press – University of Hawai‘i Press, 2022.

Furuhata, Y. *Climatic Media: Transpacific Experiments in Atmospheric Control*. Durham: Duke University Press, 2022.

Gallagher, M., Prior, J. Sonic geographies: Exploring phonographic methods [on-line]. *Progress in human geography*, 2014. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/274537962_Sonic_geographies_Exploring_phonographic_methods.

Giggs, Rebecca. *Fathoms: The World in the Whale*. Simon and Schuster, 2020.

Gottschalk, S., Vannini, P., Waskul, D. *The senses in self, society, and culture: A sociology of the senses*. New York: Routledge, 2011.

Gumbs, A. P. *M Archive: After the End of the World*. Durham: Duke University Press, 2018.

Gumbs, A. P. Being Ocean as Praxis: Depth Humanisms and Dark Sciences. *Qui Parle*, 2019. Dostupné z: <https://read.dukeupress.edu/qui-parle/article-abstract/28/2/335/151703/Being-Ocean-as-PraxisDepth-Humanisms-and-Dark>.

Haraway, D. *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Durham: Duke University Press, 2016.

Hau‘ofa, E. *We are the Ocean: Selected Works*. University of Hawaii Press, 2008.

Heller, C., Pezzani, L. *Liquid traces: investigating the deaths of migrants at the EU's maritime frontier*. Architecture Forensic (ed), Forensis: The Architecture of Public Truth. Berlin: Sternberg Press, 2014.

Helmreich, S. Waves: An anthropology of scientific things [on-line]. Transcript of the Lewis Henry Morgan Lecture given on October 22. *Journal of Ethnographic Theory*, 2014. Dostupné z: <https://www.haujournal.org/index.php/hau/article/view/hau4.3.016>.

Helmreich, S. Nature/Culture/Seawater [on-line]. *American Anthropologist*, 2011. Dostupné z: <https://anthrosource.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1548-1433.2010.01311.x>.

Helmreich, S. Seagoing nightmares. *Dialogues in Human Geography*, 2019. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2043820619878571>.

Helmreich, S. *Alien Ocean*. Boston: MIT Press, 2009.

Hessler, S. *Prospecting Ocean*. MIT Press, 2019.

Humberstone, B. Embodiment and social and environmental action in nature-based sport: Spiritual spaces [on-line]. *Leisure Studies*, 2011. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/233444955_Embodiment_and_social_and_environmental_action_in_nature-based_sport_Spiritual_spaces.

Ingersoll, K. A. *Waves of knowing: A seascape epistemology*. Durham: Duke University Press, 2016.

Ingold, T. (Earth, Sky, Wind, and Weather [on-line]. *The Journal of the Royal Anthropological Institute*, 2007. Dostupné z: <https://taskscape.files.wordpress.com/2011/03/earth-sky-wind-and-weather.pdf>.

Ingold, T. Footprints through the weather world: Walking, breathing, knowing [on-line]. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 2010. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9655.2010.01613>.

Ingold, T. The eye of the storm: visual perception and the weather [on-line]. *Visual Studies*, 2005. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/240545769_The_Eye_of_the_Storm_Visual_Perception_and_the_Weather.

Ingold, T. *The perception of the environment*. Oxford: Routledge, 2000.

Isensee, K., Luis, V. *The Ocean is Losing Its Breath*. GSDR Brief. IOC-UNESCO, 2015. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5849The%20Ocean%20is%20Losing%20its%20Breath.pdf>.

Jablonski, N.G. *Skin: A Natural History*. London: University of California Press, 2008.

Jennings, G. Caught in the irons: One of the lived experiences of longterm ocean cruising women. *Tourism Review International*, 2005. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/29455962_Caught_in_the_irons_One_of_the_lived_experiences_of_long-term_ocean_cruising_women.

Johnson, E. A. *What We Get It Right? Vision Of Climate Future*. Penguin Random House, in print.

Johnston, K., Lee, N., Probyn, E. *Sustaining Seas: Oceanic Space and the Politics of Care*. Rowman & Littlefield Publishers, 2020.

Kandel, R. *Water from Heaven*. New York: Columbia University Press, 2003.

Kimmerer, W. R. *Braiding Sweetgrass: Indigenous Wisdom, Scientific Knowledge, and the Teaching of Plants*. Minneapolis: Milkwood Editions, 2013.

Kimmerer, W. R. *Naslouchání mechu: Přírodní a kulturní historie mechorostů*. Praha: Nakladatelství Kazda, 2021.

Lafforgue, E. Fukushima's surfers riding on radioactive waves [on-line]. *Aljazeera*, 2016. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/gallery/2016/8/29/fukushimas-surfers-riding-on-radioactive-waves>.

Leeuw, S. de, Magrane, E., Perez, C. S., Russo, L. *Geopoetics in Practice*. London: Routledge, 2020.

Longhurst, R. *Bodies: Exploring Fluid Boundaries*. London: Routledge, 2001.

Mack, K. Senses of seascapes: Aesthetics and the passion for knowledge [on-line]. *Organization*, 2007. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/247747190_Senses_of_Seascapes_Aesthetics_and_the_Passion_for_Knowledge.

Margulis, L. *Symbiotická planeta: Nový pohled na evoluci*. Praha: Academia, 2004.

Matthewman, S. Reach for the sky: Towards a sociology of the weather. *Journal New Zealand Sociology*, 2000. Dostupné z: <https://search.informit.org/doi/abs/10.3316/informit.030049315075794>.

McKnight, L. 2016. Swimming lessons: learning, new materialisms, posthumanism, and post qualitative research emerge through a pool poem [on-line]. *Journal of Curriculum and Pedagogy*, 2016. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Lucinda-Mcknight/publication/311693783_Swimming_lessons_Learning_new_materialisms_posthumanism_and_post_qualitative_research_emerge_through_a_pool_poem/links/5b1642d0aca272d43b7ec67c/Swimming-lessons-Learning-new-materialisms-posthumanism-and-post-qualitative-research-emerge-through-a-pool-poem.pdf.

Merchant, S. The Body and the Senses; Visual Methods, Videography and the Submarine Sensorium. *Body and Society*, 2011. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1357034x10394670>.

Morsink, K. With Every Breath You Take, Thank the Ocean. *Ocean: Find your Blue. The Smithsonian*, 2017. Dostupné z: <https://ocean.si.edu/ocean-life/plankton/every-breath-you-take-thank-ocean>.

Neimanis, A. Feminist subjectivity, watered. *Feminist Review*, 2013.

Neimanis, A. *Bodies of Water: Posthuman Feminist Phenomenology*. London: Bloomsbury, 2017.

Obrador-Pons, P. A. Haptic Geography of the Beach: Naked Bodies, Vision and Touch [on-line]. *Social and Cultural Geography*, 2007. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/249005658_A_Haptic_Geography_of_the_Beach_Naked_Bodies_Vision_and_Touch.

Pandya, T. In academia we need two types of researcher: divers and surfers [online]. *University Affairs*, 2022. Dostupné z: https://www.universityaffairs.ca/career-advice/career-advice-article/in-academia-we-need-two-types-of-researchers-divers-and-surfers/?fbclid=IwAR2HG7cdth_7lQo1y6jwW1TLXiy1kNbnFKhm5g4eAX85TGk1zRjWwXD80Bg.

Paterson, M. Seeing with the Hands, Touching with the Eyes: Vision, Touch and the Enlightenment Spatial Imaginary. *Senses and Society*, 2006. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0264619606063399>.

Pink, S. *Doing sensory ethnography*. London: Sage, 2009.

Pearson, M. N. Littoral society: the concept and the problems [on-line]. *Journal of World History*, 2006. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/236785885_Littoral_Society_The_Concept_and_the_Problems.

Peters, D. J. *The Marvelous Clouds: Towards a Philosophy of Elemental Media*. Chicago: The University of Chicago Press, 2015.

Peters, K., Steinberg, P. The ocean in excess: Towards a more-than-wet ontology. *Dialogues in Human Geography*, 2019. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2043820619872886>.

Probyn, E. *Eating the ocean*. Durham: Duke University Press, 2016.

Puig de la Bellacasa, M. *Matters of Care in Technoscience: Speculative Ethics in More Than Human Worlds*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2017.

Raban, J. *Passage to Juneau: A Sea and its Meanings*. Basingstoke and Oxford: Picador, 1999.

Reynolds, D., Reason, M. *Kinesthetic Empathy in Creative and Cultural Practices*. Chicago: The University of Chicago Press, 2012.

Rodaway, P. *Sensuous geographies: Body, sense and place*. London and New York: Routledge, 1994.

Sharpe, C. *In the Wake: On Blackness and Being*. Durham: Duke University Press, 2016.

Solnit, R. *Wanderlust: A history of walking*. New York, NY: Viking, 2000.

Solnit, R. *A Field Guide to Getting Lost*. Edinburgh: Canongate Books, 2006.

Straughan, E. R. Touched by Water: The Body in Scuba Diving, Emotion [on-line]. *Space and Society*, 2010. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/251705685_Touched_by_water_The_body_in_scuba_diving.

Strengers, Y., Maller, C. Adapting to 'extreme' weather: Mobile practice memories of keeping warm and cool as a climate change adaptation strategy. *Environment and Planning A*, 2017. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0308518x17694029>.

Thorpe, H., Rinehart, R. Alternative sport and affect: Non-representational theory examined [on-line]. *Sport in Society*, 2010. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/47344253_Alternative_sport_and_affect_Non-representational_theory_examined.

Throsby, K. If I go in like a cranky sea lion, I come out like a smiling dolphin: marathon swimming and the unexpected pleasures of being a body in water. *Feminist Review*, 2013. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1057/fr.2012.23?journalCode=fera>.

Tinsley, O. N. Black Atlantic, Queer Atlantic. Queer Imaginings of the Middle Passage. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 2008. Dostupné z: <https://muse.jhu.edu/article/241316/pdf>.

Tsing, A. *The Mushroom at the End of the World*. Cambridge: Princeton University Press, 2015.

Tsui, B. *Why We Swim?* Alonguion Books, 2020.

Tynan, L. What si relationality? Indegous knowledge, practices and responsibilities with kin [on-line]. *Cultural Geographies*, 2021. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/14744740211029287>.

Vannini, P. *The Routledge International Handbook of Sensory Ethnography*. London: Routledge, 2024.

Waiti, J. T. A., Awatere, S. Kaihekengarū: Māori Surfers' and a sense of place. *Journal of Coastal Research*, 2019. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26851741>.

Walls, M. Kayak games and hunting enskilment: An archaeological consideration of sports and the situated learning of technical skills. *World Archaeology*, 2012. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23210593>.

Watts, V. Indigenous Place-thought and Agency Amongst Humans and Non-humans (First Woman and Sky Woman Go on a World Tour!) [on-line]. *Decolonization: Indigeneity, Education, and Society*, 2013. Dostupné z: <https://jps.library.utoronto.ca/index.php/des/issue/view/1440>.

Webb-Campbell, S. The call of the Atlantic [on-line]. *NQ Online*, 2017. Dostupné z: <http://nqonline.ca/article/the-atlantics-call-and-response/>.

Wheeler, B. W., Phoenix, C., Bell, S. L. Using geonarratives to explore the diverse temporalities of therapeutic landscapes: Perspectives from “Green” and “Blue” settings [on-line]. *Annals of the American Association of Geographers*, 2017. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20180723230434id_/https://purehost.bath.ac.uk/ws/portalfiles/portal/158110133/Accepted_Version.pdf.

Wylie J. *Landscape*. London: Routledge, 2006.

Zion, L. *The weather obsession*. Victoria, Australia: Melbourne University Press, 2017.

SEZNAM VLASTNÍCH PRACÍ VZTAHUJÍCÍCH SE K TÉMATU DISERTAČNÍ PRÁCE

Výstavy

o j y r b e 1 w h E r 1 t r h t e r 2 m, Galerie města Blansko, Blansko, 25. 5.–7. 7. 2019, <https://www.artmap.cz/andras-csefalvay-ales-cermak/>.

The Transversal Navigation (TTN), Galerie AMU, Praha, 2021–2022.

O podivném bezdomovectví: sen jako skutečná praxe, Galerie Gamu, Praha, 3. 3.–18. 4. 2021, <https://www.gamu.cz/cs/podivne-bezdomovectvi-sen-jako-skutecna-praxe/>.

Ve skutečnosti se světem už dávno nekomunikujeme, Galerie Gamu, Praha, 15. 7.–28. 8. 2021, <https://www.gamu.cz/cs/ve-skutecnosti-uz-se-svetem-davno-nekomunikujeme/>.

Komunita v okamžiku rozpadu, Galerie Gamu, Praha, 19. 11.–19. 12. 2021, <https://www.gamu.cz/cs/komunita-v-okamziku-rozpadu/>.

UNSEEN, online, Skupina, 2021, <https://www.unseen.help>.

Performativní a divadelní události

Common Sense, performative installation for blind (ve spolupráci s Jindřiškou Křivánkovou), DUP39, Praha, 27., 28. a 29. 1. 2019, <https://www.abhpp.org/projekt/spolecny-smysl-2019/>.

The Earth Trembles, Deep Adaptation, DEPO, Plzeň, 14. 7. 2019, <https://theearthtrembles.wordpress.com/2019/06/20/the-earth-trembles-ed-3/>.

Deep Adaptation, Phase: II.: Ecology of Our Juridical System, Institut de Cervantes, Nové Dillí, Indie, 9. 2019, <https://theearthtrembles.wordpress.com/2019/08/05/soon-in-new-delhi-the-earth-trembles-ed-3-deep-adaptation-phase-ii-ecology-of-our-juridical-system-2019/>.

All of this is yours II., performativní práce s hendikepovanými herci, Studio Alta, Praha, 2. 12. 2019, <https://www.abhpp.org/projekt/tohle-vsechno-patri-tobe-1-2-2015-2019/>.

Film

Klára, produkce CreWcollective, 2020, <http://crewcollective.cz/projects/klara/>.

Rezidenční a výzkumné pobyty

Kone Foundation, SAARI Artist Residency Program, Finsko, 2023

Výzkumný pobyt, Hotel Europa, Lisabon, Portugalsko, 2022

Výzkumný pobyt, Hotel Europa, Lisabon, Portugalsko, 2021

Výzkumný pobyt, Hotel Europa, Lisabon, Portugalsko, 2020

Výzkumný pobyt, Universita v Novém Dillí, Indie, 2019

Artist Residency Program, DEPO, Plzeň, 2019

Publikace

Čermák, A. *The Transversal Navigation* [online], Ausdruck Books Hybrid Publishing Platform, 2021. Dostupné z: <https://www.abhpp.org/publikace/the-transversal-navigation-2/>.

Čermák, A. *Neoficiální důkaz* [online], Ausdruck Book Hybrid Publishing Platform, 2020. Dostupné z: <https://www.abhpp.org/publikace/neoficialni-dukaz-pripadova-studie-2-aliance-2021/>.

Čermák, A. *Return.Self.New* (anglické vydání), Alienist Press, 2020.

Čermák, A. *Return.Self.New*, Vysoké učení technické v Brně, Fakulta výtvarných umění, 2019.

Čermák, A. *The Twin Ship Tao*, Vysoké učení technické v Brně, Fakulta výtvarných umění, 2019.

Eco, U. *UR-FASCISM*, Ausdruck Books Hybrid Publishing Platform, 2020.

Laruelle, F. *On the Black Universe, In the Human Foundations of Color*, Ausdruck Books Hybrid Publishing Platform, 2019.

Publikované texty

Čermák, A. Pedagogika pro rozšířené-mezidruhové naslouchání [on-line]. *Envigogika: Charles University E-journal for Environmental Education*, 2023. Dostupné z: <https://www.envigogika.cuni.cz/index.php/Envigogika/article/view/664/911>.

Čermák, A. Hybrid (Artificial) Autobiography: Fragment the Second: On Diversity [online], *Trans*migrations: cartographie of queer, Litteraria Pragensia Books*, 2021. Dostupné z: https://litterariapragensia.files.wordpress.com/2021/01/transmigrations_lpb2020.pdf.

Čermák, A. Nekonečný manuál: pohyb mezi intuicí a zmatkem [online], *UNSEEN, Skupina*, 2021. Dostupné z: https://www.unseen.help/sk/cermak_sj/.

Čermák, A. Complicity at the Edge of Extinction [online], ed. Resslová, *Pollution Diaries*, 2020.

Čermák, A. Hybrid [Artificial] Autobiography, *Skupina*, 2020.

Rozhovory

Čermák, A. Doteky jsou léčivé, nebezpečné i nežádoucí [online], *Opera plus*, 2021. Dostupné z: https://operaplus.cz/performer-ales-cermak-doteky-jsou-lecive-nebezpecne-i-nezadouci/?fbclid=IwAR31sUVbdqohKOHm2QIMy5zZPyGNjSzNJg_WD4Y-b5HDxa4yvNm6pdgnEYXg.

Čermák, A. The Transversal Navigation spojuje vizuální a performativní jazyk [online], *Universitas, Magazín vysokých škol*, 2021. Dostupné z: <https://www.universitas.cz/osobnosti/7242-the-transversal-navigation-spojuje-vizualni-a-performativni-jazyk>.

Čermák, A. Transverzální navigace Aleše Čermáka [online], *3/4.sk*, 2021. Dostupné z: <https://34.sk/transverzalni-navigace-alese-cermaka/>.

Přednášky

Distribution of Flexibility, Fórum pro architekturu a média, Brno, 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=IPAuT4xMjk0> & feature=youtu.be.

Pedagogická činnost

Kurz zpomaleného čtení 001, 002, 003, Vysoké učení technické v Brně, Fakulta výtvarných umění, 2020–2021, <https://zpomalenecteni.wordpress.com>.